

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Zavarovanje rudarjev.

Slovenski rudarji so govorili. Govorili so glasno in odločno na svojih zborovanjih, da jim že preseda to večno zavlačevanje njih zavarovanja. Zahtevali so, da se takoj uvede zavarovanje rudarjev proti nezgodam in se uvrsti v krajevno zavarovanje.

Na vseh shodih je vladala edinost, da se mora takoj udejestviti zavarovanje rudarjev. Na vseh shodih se je govorilo o zavarovanju sledeče:

Karkoli zahtevajo delavci od države, podjetnikov in od gospodujočih razredov sploh, povzročajo trdovratne boje. Najnaravnějšíh reči ne morejo doseči delavci, ako niso dovolj močni, da izsilijo gospodujočim razredom svoje zahteve. To dejstvo ne pozna nikake izjeme. Ta pojav opazamo v bojih za skrajšanje delovnega časa, v dosegu dostojnih plač in za izvrševanje rudarsko-polijskih naredb. Rudarji si morajo priboriti celo samo po sebi umljivo zahtevo, da se z njimi dostojno in človeško ravna. Povsod zastopajo podjetniki svoje ošabno in prevzetno stališče, ki se ga da premagati samo z vztrajnim, trdovratnim bojem. Delavec je podjetnikom samo predmet izkoriščevanja. Plačilo, ki ga mora plačati delavcu je podjetniku najneprijetnejše mesto v poslovnih knjigah. Kakor hitro pa je delavec nezmožen za delo, se podjetnik popolnoma neha brigati zanj. Onemoglega delavca vrže na cesto z brezobzirno trdosrčnostjo; tam naj pogine.

Kadar pride delavec v tako stanje, da je nezmožen za delo, tedaj bi ga najrajši oropali pravice do življenja. Zato smo tudi prišli tako daleč, da moramo bojevati trd boj za socialno preskrbo bolnih, onemoglih in pohabljenih delavcev. Bili so časi, ko so zastopali gospodujoči krogi mnenje, da onemogli delavec sploh ne potrebuje državne pomoči, ker ga plačajo podjetniki. Delavec naj hrani in varčuje, da more v onemoglosti živeti od svojega prihranka. Da pa je to v današnjih časih povsem nemogoče, je tako jasno vsakemu delavcu, da nam res ni treba izgubljati nepotrebnih besed.

Take misli so imeli gospodujoči razredi o socialnem zavarovanju in skušali so jih celo zagovarjati in braniti. Navedli pa smo to dejstvo zategadelj, da delavce opozorimo, kak odpor se je moral streti, preden so podjetniki priznali potrebo, da mora urediti postavodaja starostno in onemoglostno zavarovanje.

Tega boja so se odslej rudarji živahneje udeleževali. To so prav tisti rudarji, ki imajo vendarle starostno in onemoglostno zavarovanje, kakor se je izrazil grof Falkenhayn. S temi besedami je mislil ta mož, da nimajo rudarji nikake pravice do pritožb o starostnem in onemoglostnem zavarovanju. Ni naša naloga, da bi obravnavali na tem mestu vse gospodarstvo bratovskih skladnic. Vsekakor pa je jasno kakor beli dan, da bratovske skladnice dandanes niso nič drugega kakor prava spaka delavskega zavarovanja. Kraj tega pa je ustroj bratovskih skladnic tak, da z njih pomočjo rudniški posestniki delavce stiskajo in ovirajo delavsko gibanje. Tisoči in tisoči so že izgubili svoje težko prislužene pravice.

O tem sicer nimamo nikakih statističnih podatkov, vendar pa nam podaja nekaj podatkov statistika stavk, ki jo priobčuje od leta 1894. do vštetelega leta 1908. je bilo vsega vkup 668 stavk, ki se jih je udeležilo 319.736 rudarjev.

Vsled teh stavk so odpustili 6154 delavcev, 4727 pa jih je odšlo prostovoljno, ki pa jih smemo

po pravici prišteti k odpuščenim delavcem. Saj vemo, kako se tedaj godi. Tako imamo torej vsega vkup 10.881 rudarjev, ki so izgubili delo ob stavkah. Kolike pravice do bratovskih skladnic se je uničilo!

Toda tudi kot zavarovalni zavodi so bratovske skladnice utelešeni sestav brezsrčnosti. Z ozirom na bolniščinino se je v zadnjih letih obrnilo na boljše in sicer vsled zmagovitega boja, ki ga je bojevala Unija avstrijskih rudarjev. Ne pretiravamo, ako pravimo, da so premogokopni velikaši osleparili rudarje v letih 1890. do 1906. za dobrih 20 milijonov kron. To dejstvo je pomemben dostavek k zgodovini podjetniške delavske prijaznosti.

In kako je s pokojnino? Od 166.804 rudarjev imata dve tretjini pravico do letnih 200 K, ostala tretjina pa ima deloma višjo, deloma nižjo vsoto. V sedmih okrožnih rudarskih okrajih znaša pokojnina manj kakor 200 kron.

Kraj tega morajo plačevati rudarji jako visoke prispevke. Ali vse to ne pomaga nič; bratovske skladnice propadajo bolj in bolj. Oglejmo si samo stanje bratovskih skladnic v Trbovljah in v Zagorju. Pri trboveljski bratovski skladnici je bilo leta 1895. 96.822 kron primanjkljaja, leta 1898. pa že 525.672 kron. Torej je narasel primanjkljaj tekom treh let za 428.850 kron. Leta 1903. je imela bratovska skladnica 823.745 kron primanjkljaja, torej je narasel tekom osmih let za 726.923 kron. **Leta 1906. je bil primanjkljaj 1.068.800 kron, narasel je torej za 971.978 K.** Anuiteta znaša letno 5 do 7 kron. Za pokritje tega ogromnega primanjkljaja so se prispevki zvišali leta 1908. za trideset odstotkov. Kako je z zagorsko bratovsko skladnico? Po sklepnih računih iz leta 1897. znaša primanjkljaj 22.594 kron, za katerega plačujejo in bodo plačevali do leta 1928. delavci letnih 1308 kron anuitete in prav toliko rudnik. Sklepni računi iz leta 1903. pa izkazujejo vsled zvišanih pokojnin kakor so danes 220.006 kron primanjkljaja.

Podobno se godi tudi drugod. Delavci morajo krvaveti. Kaznjencem v avstrijskih zaporih se godi boljše kakor rudarjem, saj znašajo dnevni stroški za vsakega kaznjenca čez dve kroni.

Onemogli delavci morajo prosjačiti, ako nimajo domačih, ki bi skrbeli zanje. Potrkati pa smejo samo na vrata ubožnih ljudi, kajti bogataši so navadno člani društev proti prosjačenju in zategadelj zapirajo vrata pred ubožci.

Ako pa se predlaga povišanje pokojnine, se vlada in podjetniki upro povišanju z vso silo, češ da ni zadostnega pokritja. Potemtakem delavci sploh ne bodo doživeli povišanja, čeprav bi čakali Metuzalemovo starost.

Zaradi teh že več desetletij trajajočih nedostatkov se je utrdilo v rudarjih upravičeno prepričanje, da sploh ne morejo pričakovati izboljšanje rudarskega zavarovanja na podlagi bratovskih skladnic.

Zategadelj je boj za odpravo bratovskih skladnic povsem opravičen. Zaeno z drugim delavstvom zahtevajo rudarji z vso odločnostjo, da se ustanovi starostno in onemoglostno zavarovanje. Razen tega zahtevamo tudi krajevno zavarovanje proti nezgodam, ki so ga že davno deležni tvorniški in obrtni delavci. Kako pa je s to stvarjo?

V jeseni leta 1904. je predložila Körberjeva vlada vsej javnosti načrt o starostnem in onemo-

glostnem zavarovanju. Po tem načrtu bi se bili morali uvrstiti rudarji v krajevno zavarovanje proti nezgodam. Čeprav je izpolnil ta načrt le majhen del delavskih zahtev, so se mu vendar podjetniki uprli z vso silo. Predlagalo se je vsa poslabšanja, ki so si jih le mogli izmisliti. Slednjič pa je vlada kar na lepem utihnila. Šele ko je vse delavstvo najodločneje protestovalo in so tudi socialno-demokratski poslanci spravili stvar v nov tir, se je vlada zdramila in je pokazala svojo barvo 2. novembra leta 1908. Predložila je državnemu zboru predlogo o socialnem zavarovanju. Ta predloga pa je slabša od nekdanje Körberjeve. In ta predloga leži že dobrih osemnajst mesecev v državnem zboru, ne da bi se o njej resno posvetovalo. Vlada in meščanske stranke naravnost nočejo, da bi se udejestvovalo socialno zavarovanje prejkoprej. To so prav tiste meščanske stranke, katerih kandidati so v času državnoborskih volitev sveto obetali, da se bodo pobrigali za socialno zavarovanje. Medtem pa se je izpulilo delavcem na milijone kron in se jih zapravilo. Agrarcem, ki ljudstvo stalno izžemajo in ropajo, se bo kraj tega podarilo še več milijonov kron. Delavci naj le mirno čakajo. Poudarjati moramo, da meščanske stranke zavlačujejo udejestvovanje socialnega zavarovanja načrtoma in nalašč. Krščanski socialisti pravijo: Brez uvedbe samostojnostnega zavarovanja ne bo starostnega in onemoglostnega zavarovanja za delavce. To dejstvo je tudi povzročilo, da je vlada sprejela v svojo predlogo tudi samostojnostno zavarovanje. Nikakor nismo nasprotniki samostojnostnega zavarovanja, z vso odločnostjo pa se hočemo zavarovati proti nakani, da se skuša s samostojnostnim zavarovanjem zavleči ali obremeniti udejestvovanje socialnega zavarovanja za delavce.

Tega početja rudarji ne morejo mirno gledati. Vsled te nesramne lahkomišelnosti trpi vse delavstvo ogromno škodo. Tisoči tvorniških in obrtnih delavcev oslabe vsled nečloveškega izkoriščanja, potem se jih pa izroči izgonskemu vozu in se jih pusti lakote umreti. In vendar so ti delavci še na boljšem kakor rudarji, ker imajo vsaj zavarovanje proti nezgodam. Rudarji niti tega nimajo. Zares obupno stanje! Vsako leto izgubi v rudniku svoje življenje čez 200 rudarjev. Vdove in sirote ponesrečencev pa dobe vsak dan borih 26, oziroma 10 vinarjev. Stotine vsakoletnih pohabljenecv se prav tako odpravi s sramotno nizko pokojnino. In zakaj je vse to? Samo zato, ker rudniški posestniki naravnost nočejo zavarovanja proti nezgodam, ker bi morali plačati devdeset odstotkov, ostanek desetih odstotkov pa bi plačali delavci. Vlada gre vedno na roko rudniškemu posestniku.

Šele sedaj zaeno z uvedbo socialnega zavarovanja bi imeli dobiti rudarji zavarovanje proti nezgodam in sicer bi se imeli uvrstiti rudarji v poklicno zavarovanje proti nezgodam poleg krajevnega zavarovanja. Karkoli žele podjetniki, je vladi povelje. Proti temu se moramo braniti. Poklicna zavarovalnica bi bila namreč to, kar so bratovske skladnice: Zavod za tlačenje rudarjev in ropanje njih pravic.

Toda kakor kažejo razmere, bi bila tudi ta zavarovalnica delo pozne bodočnosti. Zakaj nika-kega dvoma ni, da bo minulo še marsikatero leto, preden dobimo socialno zavarovanje. Le pogledjmo, kako delajo gospodje v državnem zboru! Drugo za drugim si slede posvetovanja. Odsek za socialno zavarovanje čisto ne more storiti nikakega sklepa. Ako je treba kakim tisoč še krepkim ge-

d Velenje. Čeprav smo velenjski rudarji jako potrpežljivi, vendar nas je prisilila velika ljubezen gospoda ravnatelja, da vas prosimo, naj se nam dovoli pisati par vrstic o našem rudniku. Slavní gospod Lapp nas ljubi kakor svoje otroke, zato nam tudi vedno trga zaslužek. Je nekaj delavcev, ki se jim je odtegnilo od gosposke plače po 20 vinarjev za en delovni čas. Leta 1908. se je dalo delavcem po 18 vinarjev več za en čas, pa so še danes tu delavci, ki jih niso dobili. Tega so si krivi delavci sami, ker se niso pobrigali. Prav tisti delavci zaslužijo samo 1 krono 80 vinarjev. Tako mora živeti vsa družina za 1 krono 80 vinarjev, kar je v sedanji draginji silno žalostno življenje. Tega pa ne premisli naš gospod ravnatelj; odtegnil je delavcem že določeno pogojno plačo (Geding) za tesarska dela in sicer 40 vinarjev, tako da kar je bilo poprej 2 K, je sedaj 1 krono 60 vinarjev, kar je bilo poprej 1 krono 60 vinarjev, je zdaj 1 krono 20 vinarjev, kar je bilo poprej 1 krono 40 vinarjev je zdaj 1 krono, kar je bilo poprej 1 krono 20 vinarjev, je zdaj samo 80 vinarjev. Plača od razširjenja (Nachriß) se je tudi odtegnila; od metra je bilo popreje 1 krono do 3 krome, zdaj pa je od metrskega stota 20 vinarjev in od kubika 1 krono, tako da bode delal delavec ob slabem ves delovni čas pa mu ne bo možno več zaslužiti kakor 1 krono 80 vinarjev do 2 kron. Ako pride gospod ravnatelj v jamo in ga delavci poprosijo, da naj prenaradi pogojno plačo, ker se s tako majhnim zaslužkom ne morejo preživeti, tedaj odgovarja gospod ravnatelj, da stoji delavci dovolj dobro, ker zaslužijo 2 kroni 20 vinarjev do dveh kron 30 vinarjev, kar je po njegovem mnenju lepa plača. Gospod ravnatelj tudi pravi, da morajo delavci bolj delati, potem bodo pa več zaslužili, češ, da je pogojna plača še prevelika in delavci samo zategadelj ne zaslužijo več, ker so leni. Je pa tudi v jami kraj, kjer se delavci pogovarjajo, da ni varno iti noter, ker lahko koga ubije. Mi delavci zahtevamo, da se odpravijo vsi nedostatkí glede na utrgavanje plače in glede na varnost dela. Slavnemu c. kr. rudniškemu uradu pa svetujemo, naj si blagovoli temeljito ogledati razmere pri našem rudniku. Velenjski rudarji! Dostikrat smo vas že opozarjali, da se vam le zato tako slabo godi, ker se ne brigate za svojo organizacijo. Zatorej vas še enkrat opominjamo, stopite v svojo organizacijo vsi do zadnjega in videli bode, da se vam bo položaj izboljšal!

d Ljubno. Tu imamo nekega gospoda Goloba, ki je postal pred kratkim višji nadzornik. Ta čast ima naš gospod Golob tako za imenitno, da je pričel vsled nje uganjati razne neslanosti. Hoče namreč, da bi se mu rudarji lepo odkrivali, ga pozdravljali in se mu sploh tako vdano poklanjali kakor so se uklanjali v davnih časih tlačani svojim graščakom. O tem jasno priča naslednja zanimiva zgodba. V nedeljo 22. tega meseca je stala ob enajstih ponoči gruča rudarjev. Mimo pride naš visoki gospod Golob. Ker se mu ni nikdo odkril ali ga pozdravil, se je Golob okrenil in jim jezen dejal, da ne znajo olike in ne vedo, kako se morajo vesti. Ali to še ni bilo vse; razžaljeno samoljublje gospoda Goloba še ni bilo potolaženo. Ko so se namreč drugi dan tisti rudarji, ki stanujejo skupaj, naravnavali na delo, pride nenadoma Golob k njim in jim veli, da jih bo drugikrat kaznoval po dve kroni, ako se mu ne bodo odkrili. Pozval je tudi enega izmed njih v pisarno in ga trdo prijemal, zakaj ga ni pozdravil. Pa tudi drugim gospodom nadzornikom, ki so že dalje časa tu, ukazuje, da ga morajo pozdravljati. Ker se pa njega samolastnim ukazom nikdo ne mara pokoriti, ga silno jezi in grozi z dvekransko kaznijo. Gospod Golob! Dajte se vendar spametovati! Ali je to res taka čast, ako dvigne katerikoli človek pred vami klobuk? Premislite to in ako se vam še ne zasveti v glavi, pa verujte drugim ljudem, ki so modrejši od vas!

Popravek. Št. 4. „Rudarja“ je pomotoma poročala, da je gospod Ivan Pleskovič v občinski seji v Trbovljah dne 23. majnika glasoval proti predlogu sodr. Ig. Sitterja. Iz zapisnika je razvidno, da je gosp. Pleskovič glasoval za predlog.

Razne stvari.

r Velika rudniška nesreča na Angležkem. Enajsteja maja se je dogodila v whitehavenskem

rudniku na Angležkem usodepolna razstrelba. Vsled razstrelbe se je unel velik ogenj in se je udrla zemlja, tako da je bil 134 rudarjem odrezen povratek domov. Čeprav je delalo reševalno moštvo petdeset metrov proč od divjajočega požara, vendar se je moralo umakniti, ker so se krinke tako segrele, da so opalile kožo. Del jame so zazidali, da so vdušili ogenj. Mnogobrojno ljudstvo, žene in otroci, so se gnetli okolo jame. Zene so ihtele z glasnim in krčevitim plačem in so jih morali s silo odstraniti od jame, ki je krila njih drage. Takoj ob pričetku reševanja so opazili pri vhodu v rov dva človeka, ki so ju imeli za mrtva. Kljub strupenim plinom so ju z velikim trudom odstranili in ju zbudili v zavest. Obadva sta pripovedovala, da sta delala na drugem koncu jame, ko sta začula nenavaden šum. Škušala sta priti do svojih tovarišev, spoznala pa sta z veliko grozo, da sta odrezana od njih. Strupeni plini so pihali proti njima od smeri, kjer so bili njihovi tovariši. Da bi rešila svoje življenje, sta tekla v naglem begu proti jamskemu izhodu. Tu pa so ju strupeni plini zmogli in zgrudila sta se nezavestna. Minister za notranje zadeve je odredil, da naj se zazidajo rovi, kjer se je dogodila razstrelba. Rudarji so bili vsled tega ogroženi, ker se jim je na ta način zabranilo reševanje. Minister pa je brzojavno obvestil rudarske zaupnike, da je storil to sporazumno z rudniškim nadzornikom, ki se je izjavil, da je nemogoče prodreti v predor in da so vsi ponesrečeni rudarji že mrtvi. Minister je izrazil rudarjem svoje sožalje vsled velike nezgode, pohvalil reševalno moštvo vsled občudovanja vrednega poguma, izjavil pa je, da ne more dovoliti brezuspešnega reševanja, ki bi bilo nevarno za reševalce.

r Zanimiva pravda. V Parizu sta tožila dva podjetnika načelnika in tajnika električne strokovne zveze, ker sta nagovorila delavce, da so stavkali. Zahtevala sta, da jima plačata načelnik in tajnik okolo 14.000 K odškodnine. Sodišče pa je njiju zahtevo odklonilo, češ, da tožnika nista dokazala, da bi bila imela tajnik in načelnik druge namene kakor varstvo zvezinih koristi.

r Izpor nemških stavbnih delavcev. Izpor trpi dalje. Tupatam se delavci in podjetniki zedinijo. Sicer pa uporabljajo podjetniki najhujše nasilnosti, da ohranijo edinost v svojih vrstah. Vlada namerava posredovati med delavci in podjetniki. Toda vsa posredovanja bodo tako dolgo brezuspešna, dokler ne bodo podjetniki razvideli, da se delavci ne dajo ukloniti. Sedaj pa podjetniki še vedno upajo, da bodo strli strokovne zveze in zlomili moč stavbnih delavcev. Vendar pa je edinost med podjetniki rahla bolj in bolj. Morda ne bo minilo mnogo časa, ko se bodo podjetniki uverili, da so posegli po previsokem grozdju.

r Velika dinamična razstrelba. Iz Havane brzojavljajo: V Pinar del Rio se je razstrelila v neki vojašnici deželne policije množina dinamita. Mrtvih je baje sto oseb in ranjenih petdeset. Razstrelba se je dogodila med prenašanjem dinamita v vojašnico. Pravijo, da je povzročil razstrelbo neki delavec, ki mu je padel zaboj z dinamitom na tla.

r Rudniška nezgoda. V Rosentalu pri Köflachu je ponesrečil neki rudar pri razstreljevanju. Smodnik se je prenašlo užgal in ga je opalil na raznih mestih.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-1
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

W. Blüh

Gradec, Leonhardstraße 12.

Zaloga vsakovrstnega usnja

na drobno in debelo. 12-2

Priporoča se gospodom čevljarjem in konzumnim društvom za naročila usnja in vseh čevljarških potrebščin. Naročila se :: izvrše solidno in takoj. ::

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih. 9-1

Jakob Božič

mesar in gostilničar v Trbovljah se priporoča cenjenemu delavstvu najtopleje za mnogobrojna naročila. Toči dobro dolenjsko vino po najnižji ceni. 2-2

Naznanilo.

Otvoril sem v Delavskem domu v Trbovljah 9-3

krojaško delavnico

izdelujem točno in solidno možke obleke po jako zmerni ceni.

Priporočam se najtopleje delavstvu in beležim s spoštovanjem

Vid Posavec.

Občno konsumno društvo

r. z. z. o. p. v Trbovljah priporoča svojim članom najtopleje

raznovrstne birmske obleke za otroke,

razne črevlje po najnižji ceni.